

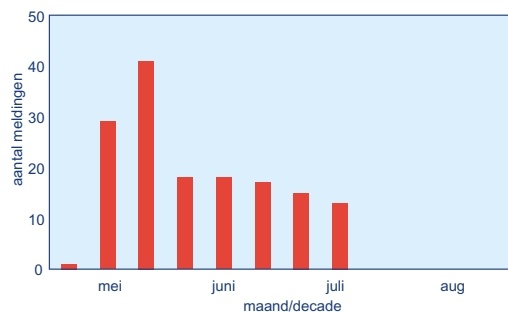


Kwartelkoningen in een dal

Voorspelbaar zijn Kwartelkoningen nooit geweest, maar dat er na de serie van acht jaren met grotere aantallen ineens zo'n daljaar als deze zomer zou volgen, was voor iedereen een verrassing. Op grond van gegevens die half juli beschikbaar waren, schatten we het aantal territoria voor 2004 op 115. Dat is nog altijd het dubbele van dat in de magere eerste helft van de jaren negentig, maar betekent een afname van liefst 70% ten opzichte van de gemiddelde populatie in 1997-2003. De afname in akkergebieden (Groningen, Flevoland) lijkt zelfs nog sterker. Vooral in Flevoland was dat zuur, omdat er dit jaar voor het eerst samen met de Provincie en Landschapsbeheer Flevoland een beschermingscampagne was opgestart. In de aanloop naar de eerste landelijke simultaan telling op 28/29 mei leek aanvankelijk alles normaal. Vanaf 9 mei (Nieuwkoopse Plassen) nam het aantal roepende mannetjes toe. Echter, na de telling eind mei bleven nieuwe vestigingen grotendeels uit, terwijl normaal gesproken de grootste aantallen in de eerste helft van juni arriveren. Het verloop van de waarnemingen die we digitaal via www.kwartelkoning.nl ontvingen, laat dat goed zien (figuur 1). Nieuwe vestigingen kwamen voor tot half juli, maar hadden betrekking op kleine aantallen. Dat late vestigingen, net als in voorgaande jaren, vooral in Drenthe en Groningen plaatsvonden,

den, weerspiegelt waarschijnlijk de in de loop van de zomer beschikbare habitat. Voor de meeste vogels in grasland konden afspraken worden gemaakt om uitmaaien te voorkomen. In akkers was de situatie bijzonder ongunstig omdat de meeste vestigingen plaatsvonden in luzerne, waar uitstel van oogstdata vaak niet mogelijk is.

Op grote schaal werd gesproken van een slecht kwartelkoningenjaar, van Noorwegen in het noorden tot Slovenië in het zuidoosten. In Zweden werd, net als bij ons, extreem late aankomst vastgesteld. Dat kan wijzen op afwijkende omstandigheden tijdens de trek of overwintering. Uit de wintergebieden in Oost-Afrika komen meldingen over extreme droogte, leidend tot o.a. een opvallend aantal waarnemingen in Zuid-Afrika, aan de uiterste zuidgrens van het winterareaal. Kwartelkoningen volgen in Afrika de natte tijd en ontwijken op die manier gebieden met dorre vegetaties. Het uitblijven van regens kan dus van invloed zijn geweest op de winteroverleving. Saillant detail in dit verhaal is, dat in Frankrijk (stabiele aantallen), Ierland (lichte toename) en Schotland (lichte toename) er in het geheel geen sprake was van een slap jaar. Wellicht houden die vogels er andere trekwegen op na (zuidwestelijk, in plaats van zuidoostelijk zoals in de rest van Europa?), of andere overwinteringsgebieden. Met een handvol ring-



Figuur 1. Aantal roepende Kwartelkoningen per decade, gemeld via de speciale kwartelkoning site: www.kwartelkoning.nl.

meldingen uit Afrika staan we echter met de mond vol tanden. Het is duidelijk dat Kwartelkoningen niet alleen tijdens het broedseizoen, maar ook daarbuiten nog veel geheimen moeten prijsgeven voordat we begrijpen welke factoren een scherpe afname zoals in dit jaar veroorzaken.

Kees Koffijberg & Jan Schoppers



Themabijeenkomst “Prooi-predator interacties bij vogels” op 23 en 24 oktober 2004 te Texel

De wederkerige relatie tussen roofvogels en hun prooidieren staat deze dag centraal. Dat betekent dat niet alleen besproken wordt hoe roofvogels aan de kost komen, maar ook hoe prooidieren hun leven aanpassen aan de aanwezigheid van roofvijanden. Bijzondere gast is Will Cresswell, een coryfee op het gebied van het onderzoek naar anti-predator gedrag van steltlopers en zangvogels. Andere lezinghouders zijn o.a. Jan van Diermen (zenderonderzoek bij Sperwers), Peter van Geneijgen (nachtjagende Slechtvalken), Rob Bijlsma (effecten van prooiaanbod op broedbiologie van Havik), Fred Koning (Bosuil en hun vijanden) en Piet van den Hout (aanpassingen van steltlopers aan predatierisico's). Wij zijn te gast bij het Nederlands

Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), Landsdiep 4, 't Horntje, Texel. Op zondagochtend 24 oktober zal op Texel een excursie plaatsvinden.

Routebeschrijving: Op elk half uur vertrekt vanaf Den Helder een boot (duur overtocht 20 minuten). De overtocht van Texel naar Den Helder is op elk heel uur. Vanaf het NS Station Den Helder vertrekt een rechtstreekse bus naar de boot (lijn 33, achterste platform).

Het NIOZ bevindt zich op loopafstand van waar de veerboot naar Texel aanmeert. Het gebouw is vanaf de boot zichtbaar en bereikbaar door de hoger gelegen dijk (Zuiderhaaks) – dus niet de route langs het water! –

oostwaarts (naar rechts) te volgen. Rechts naar beneden bevindt zich de hoofdingang.

Aanmelden:

U kunt zich aanmelden bij de secretaris van de NOU, Piet van den Hout. Liefst via email (hout@nioz.nl), maar een telefoontje (06-53 548 276) of een briefje (naar Burg Suijsstraat 65, 5037 MC Tilburg) kan natuurlijk ook. Geef aan of u: (1) deelneemt aan de zondagexcursie, (2) in De Potvis wilt overnachten (het logeercomplex nabij het NIOZ, beperkte ruimte!), (3) aan de zaterdagavondmaaltijd wilt deelnemen. Als u uitsluitend de lezingen bezoekt is aanmelding niet nodig. Hopelijk zien we u op 23 oktober!